

Asia: VN/23855/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi tupakkaverosta annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

EHYT lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi tupakkaverosta annetun lain muuttamisesta

Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry kiittää mahdollisuudesta lausua otsikossa mainitusta esityksestä.

Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry muistuttaa, että suomalaisen tupakka- ja nikotiinipolitiikan pitkänaikavälin tavoite on ollut tupakka- ja nikotiinituotteiden käytön loppuminen. Nikotiinipussien myynnin salliminen laajasti Suomessa on ristiriidassa tupakkalain 1. pykälän kanssa, joka asettaa tavoitteeksi tupakka- ja nikotiinituotteiden käytön loppumisen. Tavoitteeksi on asetettu, että alle viisi prosenttia väestöstä käyttää tupakka- tai nikotiinituotteita päivittäin vuoteen 2030 mennessä.

EHYT kannattaa nikotiinituotteiden (sis. nikotiinipussit) tuomista tupakkaveron piiriin. EHYT tuo kuitenkin esiin, että nikotiinipussien myyntiin sallimista ei ole toteutettu miltään osin hallitusti eikä niiden lainsäädännölliselle asemalle ole tehty terveys-, ympäristö- tai lapsivaikutusten arviointia. EHYT pitää tärkeänä, että tupakka- ja nikotiinipoliittisia päätöksiä tehdään ensi sijassa terveyspoliittisesta näkökulmasta eikä elinkeinopolitiikasta käsin. Tällä tavalla on saatu vaikuttavia kansanterveysvaikutuksia tupakoinnin vähentymisessä.

EHYT pitää lakimuutoksen perusteluja asettaa nikotiinipussien verotus alemmalle tasolle kuin tupakkaveron ongelmallisena. Lainmuutoksen perusteluissa on todettu, että maahantuonnin ja harmaan kaupan suuruutta ei tiedetä. EHYT katsoo, että tupakkalain hengen ja 1§ tavoitteen mukaista olisi asettaa nikotiinipussien vero vähintään samalle tasolle perinteisten savukkeiden kanssa. Tällöin hintaohjauksella korotetaan kynnystä aloittaa tuotteen käyttäminen tilanteessa, jossa

vaikuttavuudeltaan huomattavasti tehokkaampaa laajamittaisen saatavuuden rajoittamiseen perustuvaa keinoa ei haluta käyttää.

EHYT ymmärtää riskin tuotteiden laittoman maahantuonnin ja harmaan kaupan vaikutuksista verotuloihin. Ongelmana on kuitenkin, että harmaata kauppaa tuskin saadaan kitkettyä ilman vahvaa resurssointia valvontaan. Jo nyt moni nikotiinipusseja myyvä verkkokauppa rikkoo tupakkalain markkinointikieltoja. Sallimalla tuotteen myynti Suomessa lähinnä lisätään yksi myyntiväylä muiden joukkoon, madalletaan käytön aloittamisen kynnyistä sekä helpotetaan tuotteen päättymistä nuorten käsiin. Tupakkalakiin tulisi kirjata maahantuonti- ja verkko-ostokiellot uusille nikotiinituotteille tupakkalakiin muita tupakkatuotteita vastaavalla tavalla. Lisäksi valmisteverolaissa tulisi selvittää mahdollisuutta kerätä veroa maahantuonnista ja verkko-ostoista.

EHYT näkee, että verouudistuksen yhteydessä tulisi kiihittää STM:n uudistuksia tupakkalakiin, jolla voitaisiin säädellä nikotiinipussien holtitonta leviämistä ja nikotiiniriippuvuuden syntymistä. Nikotiiniriippuvuuden ehkäisyyn keskittyviä yksilö- ja yhteisötason toimia tulisi vahvistaa ehkäisevän päihdetyön paremmalla resurssoinnilla kunnissa, hyvinvointialueilla sekä järjestöissä.

EHYT haluaa muistuttaa, että nikotiini on voimakasta riippuvuutta aiheuttava aine, joka synnyttää haittoja lyhyellä ja pitkällä aikavälillä. Nikotiini on erityisen vaarallista lapsille, nuorille sekä kokemattomille käyttäjille. Heille tuotteesta voi tulla vakavia myrkytysoireita. Vauvoille ja pienille lapsille maahan pudonnut nikotiinipussi aiheuttaa hengenvaaran, jos tuote joutuu suuhun. Lisäksi nikotiini vaikuttaa negatiivisesti lasten ja nuorten aivojen kehitykseen. Tutkimuksessa on saatu viitteitä siitä, että nikotiiniriippuvuus heikentää keskittymiskykyä ja voi olla yhteydessä ylivilkkauteen liittyviin oireisiin. Raskauden aikana käytetty nikotiini vaikuttaa sikiön kehitykseen. Kun nikotiinipusseja päätyy luontoon, ne roskaavat ympäristöä ja aiheuttavat vaaraa eläimille.

Lakimuutoksen nykytilan arvioinnissa todetaan seuraavasti:

”Tutkimuksen mukaan nikotiinipusseja käytti 20—64-vuotiaista miehistä 8,1 prosenttia ja saman ikäisistä naisista 1,9 prosenttia. Päivittäinen käyttö oli vähäisempää, miehillä 2,5 prosenttia ja naisilla 0,5 prosenttia.”

Nikotiinipussien käytön yleisyyttä tulee seurata ja hallitusohjelmassa esitetyistä lakimuutoksista tulee laatia kattava arviointi sisältäen toimenpidesuositukset nikotiiniriippuvuuden vähentämiseksi tulevaisuudessa.

EHYT näkee, että lisäämällä tuotteiden saatavuutta ja hyväksyttävyyttä madalletaan kynnyksiä aloittaa nikotiinituotteiden käyttöä - toisin kuin lain yhteiskunnallisten vaikutusten arvioinnissa on

todettu. Riskinä on, että päivittäinen käyttö lisääntyy ja etenkin nuorten nikotiiniriippuvuus yleistyy. Makuaineet sallimalla pyritään tuotteista saamaan uusia käyttäjäryhmiä houkuttelevia. Saatavuuden lisääntyminen helpottaa tuotteiden välittämistä nuorille, jotka ovat erityisen haavoittuvassa asemassa nikotiiniriippuvuuden synnylle. Hallitusohjelman kirjauksen vain ”aikuisten makujen” sallimisesta tulisi tarkoittaa, että nikotiinipussien makuaineet kielletään, koska em. kirjauksen toimeenpano on käytännössä mahdotonta määrittelyongelmien vuoksi.

Mikkonen Juha
Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry

Luoto Heikki
Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry